

1

De aangrijpende waarheid

Lijden is een onvervangbaar middel om een essentiële waarheid te leren kennen.

Toen mij verteld werd dat Jim, mijn eerste echtgenoot, vermist werd in het territorium van de Auca-indianen, bracht de Heere mij de woorden van de profeet Jesaja in herinnering: ‘Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen’ (Jes. 43:2). Zachtjes bad ik: ‘Heere, laat het water mij niet overstromen.’ En God hoorde mij en Hij antwoordde mij.

Twee jaar later ging ik bij de indianen wonen die Jim vermoord hadden. Zestien jaar later, nadat ik teruggekomen was naar de Verenigde Staten, trouwde ik met Addison Leitch, een theoloog. Hij stief na drieënhalf jaar aan kanker.

Er zijn moeilijke dingen geweest in mijn leven, zeker, zoals dat ook bij jou het geval is. Ik kan niet zeggen dat ik precies weet wat jij moet doorstaan, maar ik kan wel zeggen dat ik Degene ken Die het weet. Ik heb ervaren dat God het zwaarste lijden gebruikte om mij het meeste te leren. Als we Hem hierin vertrouwen, kunnen we het lijden dragen met een onwankelbare zekerheid dat Hij de leiding heeft. Zijn beweegredenen zijn liefdevol. Hij kan iets afschuwelijks veranderen in iets prachtigs. Lijden is nooit voor niets.

Toen C.S. Lewis gevraagd werd om een boek te schrijven

over lijden, vroeg hij toestemming om het anoniem te doen. Deze toestemming werd geweigerd, omdat dat niet binnen de serie paste waarin het boek werd opgenomen. Hij schreef daarom het volgende in zijn voorwoord: 'Als ik echt moest zeggen wat mijn gedachten over het lijden zijn, moest ik zulke moedige uitspraken doen dat het belachelijk zou klinken als bekend werd van wie ze afkomstig waren.'² Ik wil deze woorden herhalen.

Als ik de verhalen van andere mensen over hun lijden hoor, heb ik het gevoel dat ik zelf zo goed als niets van lijden weet. Ik ben als het ware nog op de kleuterschool als ik mijzelf met anderen vergelijk. Bijvoorbeeld met mijn verlamde vriend Jan, die in een verzorgingstehuis in Connecticut op één zij ligt en de volgende vierentwintig uur op de andere zij. Of mijn vriendin Judy Squires uit Californië, die geboren is zonder benen. Of mijn vriend Joe Bailey, die drie kinderen verloren heeft.

Als ik het lijden alleen zou kennen door observatie, zou dat voldoende zijn om mij te leren dat we met iets ontzagwekkends te maken hebben. Lijden is iets ondoorgroendelijks, iets wat niemand van ons precies kan peilen. Ik ben ervan overtuigd dat iedereen zich soms afvraagt waarom het mysterie van het lijden bestaat. Als we alleen vanuit de mens kijken, kunnen we het lijden niet begrijpen, omdat het onbegrijpelijke van het lijden en de christelijke visie van een God Die ons liefheeft moeilijk samen lijken te gaan. Als we vijf minuten hierover nadenken, kunnen we niet zeggen dat de notie van een liefhebbende God afgeleid kan worden uit wat we in de wereld om ons heen zien.

Ik wil graag teruggaan naar iets wat ik in mijn eigen opvoeding heb meegekregen. Ik groeide op in een streng christe-

lijk gezin in Philadelphia. Mijn beide ouders waren ‘zevendagen-per-week-christenen’, zoals ik dat noem. We hadden een klein, koperen plaatje boven de deurbel hangen waarop stond: ‘Christus is het Hoofd van dit huis, de onzichtbare Gast bij elke maaltijd en de stille Luisteraar bij elk gesprek.’ Ons werd geleerd dat God liefde is. Ik vermoed dat een van de eerste gezangen die wij leerden het korte, christelijke lied was: ‘Jezus houdt van mij, dit weet ik, omdat de Bijbel het mij vertelt.’³

Toen ik negen jaar oud was woonde ik in een wijk met tweeneveertig jongens, maar ik had een vriendin die zes blokken verderop woonde. Zij heette Essie. Essie en ik waren allebei negen jaar oud toen zij stierf. Toen ik ongeveer drie of vier jaar oud was, hadden we een gast in huis die als zendeling op doorreis was naar China. Haar naam was Betty Scott. Ze ging naar China en trouwde met haar verloofde John Stam. Enkele jaren later, ik weet niet meer hoe oud ik precies was, waarschijnlijk iets van zes of zeven, kwam mijn vader op een avond thuis met de krant. Daarin stond dat John en Betty Stam waren gevangengenomen door Chinese communisten, half naakt opgejaagd waren door de straten van een Chinees dorp en vervolgens waren onthoofd.

Je kunt je voorstellen wat een indruk dit maakte op een jong kind, gezien het feit dat Betty Stam aan onze eettafel gezeten had en haar getuigenis had gedeeld toen zij op doorreis was naar China. Ik kan me ook nog heel goed herinneren wat de kranten schreven over de ontvoering van de baby van Charles Lindbergh. Ik ging ’s avonds slapen met het beeld dat er een ladder tegen mijn raam werd gezet. Mijn ouders wisten niet dat dit zo’n indruk op mij gemaakt had. En ze dachten er daarom niet aan om mij te vertellen dat de kans heel klein

was dat iemand erin geïnteresseerd zou zijn om een kind zoals ik te ontvoeren, omdat we niet bepaald rijk waren.

Hoe dan ook, als klein kind ben ik enkele keren in aanraking geweest met de dood. En, om een actueler voorbeeld te gebruiken, ik werd enkele weken geleden gebeld door vrienden van mijn man en mij die vertelden dat het met hun kindje van vier, dat met een open ruggetje is geboren, erg goed gaat. Nu is de moeder opnieuw in verwachting en om verschillende redenen moest zij diverse onderzoeken ondergaan. Uit deze onderzoeken bleek dat het kindje dat zij nu bij zich draagt ook een open ruggetje heeft. Ze belden ons op om hun zorgen te delen en te vragen: 'Bid alsjeblieft voor ons.' Als ik dit soort verhalen hoor, vind ik dat mijn eigen ervaringen met lijden maar heel gering zijn.

Voor iedereen die nadenkt, is de vraag onvermijdelijk: waar is God in dit alles? Kun je wel geloven als je weet wat er allemaal gebeurt? Dit is de vraag die Dostojevsky zijn personage Ivan Karamazov in de mond legt in het bekende boek *De gebroeders Karamazov*. Het gaat hier om een hervertelling van het verhaal van een meisje van vijf jaar.

Ivan zei tegen zijn broer Alyosha: 'Deze goed opgeleide ouders onderwierpen hun arme, vijfjarige meisje aan alle mogelijke vormen van mishandeling. Zij sloegen haar, ze ranselden haar af, schopten haar totdat haar hele lichaam onder de blauwe plekken zat, zonder dat het meisje wist waarom haar ouders dat deden. Dit gebeurde de hele nacht in een bijgebouw, zodat het kind niet zou vragen om naar bed te mogen gaan midden in de nacht (alsof een kind van vijf al geleerd heeft om op een lieve manier te vragen om naar bed te mogen gaan). Haar gezicht werd besmeurd met

ontlasting en ze lieten haar dit ook opeten. Haar moeder deed dit, haar eigen moeder in wie ze gegroeid is! En deze moeder kon slapen terwijl haar arme kind de hele nacht lag te kreunen op die afschuwelijke plek. Kun jij begrijpen dat een klein schepsel, dat helemaal niet begrijpt wat er met haar gebeurt op die afschuwelijke plek, waar het donker en koud is, zichzelf op haar kleine, schokkende borst slaat met haar vuistje en gekwelde, vriendelijke en zachtmoedige tranen huilt? Dat zij hiermee haar lieve Heere vraagt om haar te beschermen? Begrijp jij dit, mijn vriend en broer, mijn godsdienstige en nette beginneling? Begrijp jij waarom dit nodig is en gebeurt? (...) Daarom haast ik me om terug te gaan naar het begin. Het is namelijk mijn plicht, al was het maar om een eerlijke man te zijn, om terug in de tijd te gaan, zover als mogelijk is. Dat is wat ik doe. Het is niet dat ik God niet erken, Alyosha, maar ik wil Hem eerbiedig vragen om ook terug te gaan naar het begin.

Daarom doe ik een beroep op je, vertel het me eerlijk en antwoord mij: Stel je voor dat jij de bouwmeester bent van de menselijke bestemming waarin mensen uiteindelijk gelukkig zijn en vrede en rust ontvangen. Maar om dit te bereiken is het onvermijdelijk en onontkoombaar dat slechts één klein schepsel gemarteld wordt, datzelfde kind dat zich op de borst slaat met haar kleine vuist. Jouw einddoel is dan gebouwd op haar onbeantwoorde tranen. Zou je het goed vinden om de bouwmeester te zijn van deze omstandigheden? Vertel me de waarheid.

De waarheid, zoals ik het zie, wil ik met jullie delen – zonder omhalen of onduidelijke, inhoudsloze opmerkingen. Ik heb nog heel duidelijk een foto in mijn hoofd die ik deze week

gezien heb in het tijdschrift *Time*. Het was een foto van een pasgeboren, ontroostbare baby van wie de moeder verslaafd was aan crack. Slechts het kijken naar deze foto zorgde ervoor dat ik de last voelde van alles wat ik had voorbereid om jullie te vertellen.

Gisteren zat ik toevallig naast een vrouw in het vliegtuig die een boek las met de titel *Master of life manual*. De omslag gaf aan dat het ging om metafysica, hersenbewustzijn, de principes van het menselijk vermogen en bevatte de verbluffende uitspraak: 'Creëer nu uw eigen werkelijkheid.' Ik zou het verschrikkelijk vinden om teruggeworpen te worden op zoiets bizars als het creëren van mijn eigen realiteit in het licht van alles wat mensen meemaken.

Daarom wil ik de vraag stellen: Is er een reden om te geloven dat lijden niet voor niets is? Is er achter het lijden een eeuwig en volmaakt, liefdevol doel? Als dat er is, is het niet heel duidelijk. Dat doel ligt niet voor het oprapen. Maar ondanks deze verbijsterende werkelijkheid, deze aangrijpende waarheid, hebben mensen al duizenden jaren lang vastgehouden aan het geloof dat er een liefdevolle God is, een God Die naar ons en onze omstandigheden omziet en nog steeds van ons houdt. Als deze mensen blijven volhouden dat God weet wat Hij doet en dat Hij de hele wereld in Zijn handen heeft, dan moet ik herhalen dat de reden misschien niet duidelijk zichtbaar is. Het kan niet zo zijn dat deze duizenden mensen allemaal doof, stom, blind, dom en niet capabel genoeg waren om de dingen helder en klaar te zien zoals jij en ik ze telkens zien. Wat is het antwoord?

F.W.H. Myers schrijft in zijn gedicht *St. Paul* het volgende: 'Is iets ergs te bitter om verzoend te worden? Wat zijn deze wanhopige en verborgen jaren? Heeft U Uw hele schepping

niet horen kreunen, de slaven niet horen zuchten en de tranen van vrouwen niet opgemerkt?’ Het antwoord hierop is niet gemakkelijk. Er moet echter een verklaring zijn. En het is mijn doel om de uitleg hierover op te sporen om vervolgens te ontdekken wat jij en ik kunnen doen bij de vraag over het lijden. Ik ben ervan overtuigd dat er veel goede dingen in het leven gebeuren waarop wij geen enkele invloed hebben, maar dat God wil dat we daar iets mee doen. Ik hoop dat ik het voor mezelf duidelijk heb wanneer ik deze lezingen heb afgerond.

Het woord ‘lijden’ klinkt misschien te hoog gegrepen en misschien is het een te zwaarbeladen woord voor onze specifieke zorgen van vandaag. Ik kan jullie iets vertellen over dit onderwerp zonder je persoonlijk te kennen. Ik heb ook geen idee wie deze lezingen, in welke vorm dan ook, zal ontvangen. Maar als ik jou wel persoonlijk zou kennen en afwist van jouw zorgen, dan weet ik zeker dat het nog onmogelijk zou zijn om elke vraag of vorm van lijden te voorzien van advies. Ik ben er zeker van dat er mensen zijn die zullen zeggen: ‘Nou, ik weet werkelijk niets van dingen als lijden. Ik heb nog nooit zoiets meegemaakt als Joni Eareckson, Joe Bailey of zelfs Elisabeth Elliot’, en natuurlijk is dat waar. Ik kan namelijk hetzelfde zeggen als ik jouw geschiedenis ken. Ik zou kunnen zeggen: ‘Ik heb nog nooit zoiets meegemaakt als wat jij vertelt.’

Daarom wil ik een definitie van lijden geven die alles bevat. De relatief triviale dingen, zoals een kapotte wasmachine of het vlees dat aanbrandt op de avond dat je werkgever komt eten; al die dingen waarop wij onmiddellijk reageren met ‘o, nee!’ Maar ook ernstige zaken zoals jouw man die kanker

heeft, je kind met een open ruggetje of jijzelf die recent alles verloren hebt. Ik denk dat je erachter komt dat de definitie die ik geef alles zal omvatten.

Wat ik ga proberen te zeggen is van toepassing op kleine dingen. Soms van die onzinnige dingen die je (wanneer je op mij lijkt) compleet van streek maken en helemaal uit je doen brengen. De kleine dingen zijn hetzelfde in vergelijking met de grote dingen. Hier is dan mijn definitie van lijden: *Lijden is iets hebben wat je niet wilt of iets willen wat je niet hebt.* Ik denk dat dit alles omvat.

Kun jij je een voorstelling maken van een wereld waar bijvoorbeeld niemand iets had wat hij niet wilde: geen kiespijn, geen belastingen, geen ingewikkelde relaties of geen files? En het tegenovergestelde: kun jij je een wereld voorstellen waar iedereen de dingen had die hij graag wilde hebben: perfect weer, de volmaakte vrouw of man, een uitstekende gezondheid, uitmuntende cijfers en volkomen geluk?

Malcolm Muggeridge zei: 'Stel je voor dat je het lijden helemaal zou kunnen verwijderen uit het leven. Wat een afschuwelijke plek zou de wereld dan worden. Alles wat de mens enigszins weerhoudt om heel ingenomen met zichzelf te zijn of zichzelf heel belangrijk te vinden, zou dan verdwijnen. De mens is nu al slecht genoeg, maar hij zou absoluut ondraaglijk zijn als hij nooit hoefde te lijden.' Hier raakt Muggeridge de kern van wat ik wil zeggen. Lijden is er nooit voor niets. Maar hoe weet ik dat? De grootste les die ik geleerd heb in mijn leven komt voort uit mijn zwaarste leed. In de diepste wateren en door het heetste vuur heb ik het meeste geleerd van wie God is. Ik kan me voorstellen dat velen van jullie precies hetzelfde zullen zeggen. Ik zou hieraan willen toevoegen dat de mooiste geschenken in mijn leven ook het

diepste lijden met zich meebrachten. De mooiste geschenken van mijn leven zijn bijvoorbeeld mijn huwelijk en het moederschap. Vergeet nooit dat als we niet willen lijden we heel voorzichtig moeten zijn om ooit van iets of iemand te houden. Het geschenk van liefhebben staat gelijk aan het geschenk van het lijden. Deze twee dingen zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

Ik ben geen theoloog of wetenschapper, zoals bijvoorbeeld R.C. Sproul. Ik ben niet iemand die slechts aan de zijlijn gestaan heeft en de dingen van het lijden heeft overdacht. Maar ik sta voor jullie als iemand voor wiens leven God een bepaalde mate van lijden heeft bestemd en een bepaalde mate van pijn. En juist uit die mate van pijn is de onwrikbare overtuiging voortgekomen dat God liefde is.

Toen mijn kleine meisje Valerie twee jaar oud was – haar vader was al meer dan een jaar overleden – begon ik haar dingen te leren zoals Psalm 23: ‘De HEERE is mijn Herder, mij zal niets ontbreken. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden; Hij voert mij zachtens aan zeer stille wateren. Hij verkwikt mijn ziel.’ En nog steeds hoor ik haar kleine stemmetje zeggen: ‘Hij voert mij zachtjes aan zeer stille wateren.’ Bij het terugluisteren naar wat zij zei (ik heb de opname ervan nog steeds), vroeg ik me af waar zij die vreemde intonatie had geleerd. Toen realiseerde ik me dat ze die van haar moeder had geleerd, omdat die haar dit vers woord voor woord had aangeleerd. Zij zei dan: ‘Hij voert mij zachtjes’, dan zei ik: ‘aan’ en dan zei zij ook: ‘aan’. Hoe dan ook, ze heeft dit geleerd.

Ook de lessen van Psalm 91, een van mijn lievelingspsalmen, heb ik haar geleerd.